

Fran Milčinski:

Drobna družčina.

Moja žena je reva, ali jaz ji ne morem pomagati, jaz nimam časa. Podnevi sem priklenjen v pisarni, zvečer me pa natezajo po odborih. Saj bo društev kmalu več nego ljudi. Kamor stopiš — društvo! Rad bi kihnil: ne! Poprej se moraš vpisati v društvo za kihanje. Če se ne vpišeš, gorje ti! Hitro te naženo z izdajico in še pes te več ne povoha, če ima le količkaj naroden nos.

Jaz nimam časa!

Žena je reva, vem, da je reva. Saj nič ne reče: čast ji in slava! Ali na očeh ji poznam, da se dolgočasi, jaz pa ji ne morem delati družčine, ko nimam nič časa in se mi dostikrat tako mudi, da se umivam, večerjam in se preoblačim vse hkratu in sem zadnjič v hitrici zamenjal za ta opravila pripravljene predmete, kar je bilo v veliko kvar želodcu in obleki.

Jaz nimam časa. Saj se mi smili žena, pa ji ne morem pomagati. Naj se pač sama ozre po kaki družčini, da ji ne bo čas predolg. Kaj pa druge!

Poznal sem staro ženico, ta se je izborno imela s svojo stensko uro. Ura je bila od visoke starosti že malo otročja, drugače pa zlata duša in sta se pomenkovali in smejali in se zabavali gotovo bolje, nego se jaz v odborovih sejah, ko se kregamo in nihče ne ve zakaj, niti tajnik ne, ki piše zapisnik.

„Ali hočeš stensko uro?“ sem vprašal ženo.

Žena, čast ji in slava, je odgovorila:

„Kakor hočeš. Da bo le tebi prav, pa bom zadovoljna.“

Prijazno me je pogledala in milo, z vlažnimi očmi. Dobra je in smili se mi. Ženska potrebuje družčine, posebno pa razgovora, drugače ji jezik usahne, kakor roža brez dežja.

Pa mi je še prišla v misel hišna gospodinja, ta ima za družbo kanarčka. Kadar prihajam plačat stanarino, pa vidim, kako živahno se ž njim pogovarja. Prav zanimivo. Človek bi mislil, da se s kanarčkom lahko govori karkoli, ali reč ni taka. Niti ni, da bi se dalo z vsakim kanarčkom enako se meniti. Kaj še! Naše gospodinje kanarček na pr. je premogar, ker natanko tako drobi, kakor v hišni veži premogar na piščalko. In okoli tega njegovega poklica se suče pomenek gospodinje s kanarčkom.

Kanarček: „Rrrriiii . . .“

Gospodinja: „Ali ga že zopet ponujaš? Kakega pa imaš, kaj? Trboveljskega ali karmeljskega? Pa da boš dal pošteno vago, ti rečem, v plombirani vreči, sicer koj pošljem po policaja. In da ne bo tako kamenit kakor zadnjič! Kaj pa dobiš zanj? Trpotec ali perešček solate? Kaj, sladkorja bi rad? Tako? Moj Bog, kar oderi me — kako bomo shajali pri tej draginji. Moj mož pravi, da mu bo zelo hudo, če bo moral strankam zvišati najemnino, pa skoraj ne bo drugače...“

Zadnje besede seveda niso namenjene „premogarju“, nego meni.

„Žena,“ sem torej rekel, „ali hočeš kanarčka?“

Žena, čast ji in slava, je odgovorila: „Kakor hočeš! Da bo le tebi prav, pa bom zadovoljna.“

Nežna je in skromna in prav od srca bi ji rad ustregel, če bi vedel kako, da bi ji ne bilo tako pusto poleg mene, ko sam nimam nič časa.

Zdi se mi, da ji ni nič kaj do ure ali do kanarčka.

Kaj, ko bi ji omislil gramofon! Kadar si poželi človeškega glasu, sproži gramofon in si izbere, kar hoče z bogatega sporeda. Čim bolj premišlujem: gramofon utegne biti še najboljši nadomestek za živo družbo in vrhu tega ne prinese blata v sobo na škornjih in ni ga treba pitati s smodkami in konjakom. Izborno! Gramofon ji kupim, naj ima moja revica kaj veselja na tem svetu.

Poiskal sem jo, da ji razložim ta svoj namen. Ali bo gledala, gotovo bo zadovoljna. —

Sedela je v zadnji sobici za šivalnim strojem: pridna je, nikdar ni brez dela. Povesila je roki s šivanjem v naročje, rdeča je postala in čutil sem, da ji je sunkoma zastala sapa.

Kaj pa to pomeni! Ali se je prestrašila? Ali kaj skriva pred mano? Ta bi bila lepa! In čemu me gleda tako proseče in stiska šivanje v naročju? Kaj je bilo? Srajčko je imela v delu, mičkano srajčiko, komaj večjo kakor je moja ped. Šestindvajset let je stara moja žena, pa se ubožica neumna igra s srajčkami!

Storilo se mi je milo, saj jo imam rad, in šinilo mi je skozi možgane: Kaj ji bo mrtvi gramofon! Rajši ji kupiš prijaznega, živega otročiča — manjka se jih! — pa se bo lahko z njim igrala in pečala, kakor jo bo volja, in bo vsaj vedela, za koga ima srajčke.

Rekel sem ji to in naj zaradi stroškov nič ne skrbi: od srca rad jih žrtvujem; bom pa plačeval na obroke, če ne bo šlo drugače, da ji le ustrezem. In oklenila se me je okrog vratu, me poljubila in pričela ihteti in zdaj sem spoznal, da sem prav zadel, kajti če so ženske prav srečne, se gotovo hrenijo.

Naj se nikar ne joka, sem ji dejal, korajžna naj bo in dobre volje in o priliki naj se malo okoli ozre in si izbere po svojem srcu in okusu, kakor ve in zna; saj ve, da jaz nimam časa. Ti preklicani odbori! Snoči se mi je tako mudilo, da sem v hitrici pozabil kravato; natakarkar me je ves večer zijal, kakor pisano zver.

Izročil sem torej vso zadevo ženi, saj je preudarna. Skrivaj pa sem vendar tudi stopil v prodajalno in nakupil, kar je najbolj treba majhnemu otroku, da se čuti domačega pri hiši: vojaško kapico, puško na zamašek in bridko leseno sabljico. Prodajalka je bila videti izkušena ženska; rekla je, da je vajena takih stvari in mi je obesla še mal top, lesenega konjička za ježo in zraven dva biča, belega in črnega, potem kolo, skije, mal priročen konverzacijski leksikon — priložnostni nakup, je dejala — in pa lonček pristne ogrske pomade za brke.

No, in potem je prišel otročiček v hišo. Čisto majhen je bil, tako majhen, da se skoro ne da povedati. Žena je rekla, da je prav tako: takšen se lažje privadi hiši. To je res! — Jaz potem na dan s svojimi darili — še ženo so veselila, kar smejala se je v svoji postelji in ko se je nasmejala, mi je povedala, da je otročiček — deklica.

Ej, ej! Nerodno je, da se nisva zastran tega z ženo poprej natančno domenila. Toda kaj, ko nimam nič časa! Sicer pa se mi zdi, da mali konverzacijski leksikon, priložnostni nakup, tudi deklica lahko uporablja; druge stvari pa podarim kakemu društvu za srečolov, vem, da se jih ne bo branilo.

Poglavitna stvar je, da ima žena družčino in pomenek — tega pa zdaj ne pogreša, hvala Bogu! Nič ji ni več dolg čas. Neverjetno, koliko si imeta povedati ona in otročaj!

Zadnjič odbor zoper podraženje hermelinjih repkov ni bil sklepčen in sem prej prišel domov. Vrata so bila odprta in slišal sem ju, kako se pogovarjata.

Mamica — tako zdaj pravim ženi, ker vidim, da se ji dobro zdi — mamica je cmokala in ajala in vmes govorila.

„Ti moja tica, ti moja golobica, pridna si, strašansko si pridkana — kako lepo sklepaš ročici! Pravijo, da boš postala nuna, ker tako lepo sklepaš ročici in zavijaš očki. Ali boš nuna, ali boš res nunica? — Ali boš rajši subreta? Kaj? Teta pravi, da boš subreta, ker imaš tako močen glas in se znaš tako smešno pačiti. Kdo pa tako kremži svoj obrazek, ti grda punca ti! In nedostojno se tudi vedeš. Kdo se je že zopet razodel? Sram te bodi! Že vidim, gotovo boš subreta. — Ali pa boš študent, pravi atek. Študent boš, ker

toliko piješ, nikdar ti ni dosti, in nočni mir /kališ tudi, kakor ga študentje, in razpraskana si tudi po vsem obrazku kakor študentje, ker si s svojimi ostrimi nohtki vedno orješ po ličkih; ali ti jih bom postrigla nohteke, ali ti jih naj odgrizem, kakor pravi stric. Le smej se, ti moj čudež sladki in mi povedkaj, kaj boš. Ali boš nunica, kaj, pobožna nunica? Ali boš subretka, navihana subretka, kaj? Ali pa boš študent, ki vso noč pije in kriči? — Ne bom, reci, ne bom, nunica, kaj ne, pa tudi subretka ne bom niti ne študent, kaj ne, da ne: čisto nekaj drugega bom, reci, nekaj čisto drugega bom in boljšega bom. Mamica bom, reci, pridna, skrbna mamica bom, reci, lepšega ni na svetu. Moja, moja, moja! Moja, moja, moja!“

In dete je brbljalo:

„Eze, eze — gogl, gogl, gogl — tata, tata — br br br — gik!“

Nič ne prikrivam, da čisto do dobra nisem razumel tega brbljanja; saj še tiskanih stvari vseh ne razumem, dokler jih ne razloži poklican kritik; kaj bi: vsak človek ne more biti literat, in ko nimam nič časa! Ali ta vtisk sem imel, da „gik!“ pomenja vrhunec zemeljske zadovoljnosti.

Ilg. Gruden:

Domotožje.

Skoz gaj zvenel je lahen klic,
kot bi šumele perotnice
v večer hitečih lastavic,
ko tone solnce za gorice.

Od njega ves zvenel je gaj,
od njega je srce zvenelo,
kot da čez zlatih strun smehljal
bi dvoje belih rok hitelo.

In v noči slišal sem ga jaz
popotnik, ki skoz dalje roma,
in kot je tih njegov bil glas,
spoznal sem ga: bil je od doma.

